

Program:

Franz Liszt (1811–1886):

Fantazie a fuga na chorál "Ad nos ad salutarem undam"

S.259 pro varhany

Gabriel Fauré (1845–1924):

Requiem

op. 48 pro sólový soprán a bas, smíšený sbor a varhany

1. Introit et Kyrie
2. Offertoire
3. Sanctus
4. Pie Jesu
5. Agnus Dei
6. Libera me
7. In paradisum

Franz Liszt (1811–1886), byl rakousko-uherský skladatel maďarského původu, pianista, dirigent, divadelní režisér, hudební pedagog a spisovatel s německým mateřským jazykem. Byl jedním z nejprominentnějších a nejvlivnějších klavírních virtuózů a s více než 1300 díly a aranžemi jedním z nejproduktivnějších skladatelů 19. století. Přestože velkou část jeho tvorby lze přiřadit klavírní literatuře, dal Liszt s rozvojem symfonické básně jasný impuls také orchestrální hudbě a výrazně ovlivnil i varhanní literaturu. Jeho pojetí programové hudby a používání nových harmonických a formálních prostředků z něj udělalo – spolu s Richardem Wagnerem – nejznámějšího protagonistu Nové německé školy.

Fantazii a fugu na chorál „Ad nos, ad salutarem undam“ složil Franz Liszt v zimě roku 1850, když byl ve Výmaru. Chorál, na kterém je Fantazie a fuga založena, pocházel z 1. dějství opery *Le prophète* Giacoma Meyerbeerera. Dílo je věnováno právě Meyerbeerovi a premiéru mělo 29. října 1852. Celé dílo vydalo nakladatelství Breitkopf & Härtel v roce 1852 a fuga byla dodatečně vydána jako 4. kus Lisztovy operní fantazie „*Illustrations du Prophète*“

Dílo se skládá ze tří na sebe navazujících částí. První - Fantazie začíná citací chorálu „*Ad nos ad salutarem undam*“, který následně dramaticky rozvíjí. Následuje druhá tichá, klidná Adagio část, která se z předchozí molové tóniny rozjasní v durovém zpracování. Jako finále přichází Fuga, kde se znovu objevují prvky z předchozích částí. Skladba končí triumfálním uvedením chorálu v plénovém zvuku varhan.

Skladba představuje jeden z vrcholů virtuozity devatenáctého století, jejíž provedení trvá téměř půl hodiny. Dílo se dočkalo mnoha dalších úprav a aranžů. Sám autor vytvořil čtyřruční verzi určenou pro pedálový klavír nebo varhany. Později vznikly úpravy pro orchestr a varhany nebo samotný orchestr.

Gabriel Fauré (1845–1924) byl francouzský hudební skladatel. Narodil se jako šesté dítě svých rodičů v jihofrancouzské provincii Ariège. V devíti letech získal stipendium na Niedermeyerově hudební škole v Paříži, kde zůstal až do svých dvaceti let. Seznámil se zde také se svým celoživotním přítelem a učitelem hry na klavír, Camile Saint-Saënem. Spolu s ním a dalšími skladateli založil v roce 1871 Národní společnost pro francouzskou hudbu. Přestože často šokoval duchovní tím, že hrál v kostele operní hudbu a při bohoslužbách kouřil, působil na několika prestižních francouzských kůrech. V roce 1896 přijal místo staršího varhaníka v chrámu Madeleine a stal se učitelem skladby na pařížské konzervatoři. Později i jejím ředitelem. Ačkoliv ve stáří trpěl ztrátou sluchu, odešel na odpočinek teprve v roce 1920 a skládal až do své smrti.

Requiem d moll Gabriela Faurého je jedno z nejznámějších a nejhranějších autorových mistrovských děl a je považováno za jedno z nejlepších Requiem 19. století. Historie jeho vzniku sahá od roku 1887 až do roku 1901. Často se uvádí, že kompozice skladby byla spojena se smrtí skladatelových rodičů. Sám Fauré ale později toto spojení popřel prohlášením: „*Moje Requiem bylo složeno pro nic za nic... pro potěšení, pokud si dovolím říct!*“

První verze díla vznikla v roce 1888 a měla pouze pět částí: *Introit a Kyrie, Sanctus, Pie Jesu, Agnus Dei a In paradisum*. Byla určena šestihlasému smíšenému sboru, sólovému sopránu a poměrně skromnému orchestru s výrazně temnou barvou: dělené violy a violoncella, kontrabas, harfa, tympány a varhany. Dílo poprvé zaznělo 16. ledna 1888 v kostele Madeleine. Vypráví se, že po skončení bohoslužby proběhl mezi autorem a knězem tento dialog: „*Co je to za mši za mrtvé, kterou jste dnes zpíval?*“ „*Ale, monsieur le curé, je to Requiem mého složení!*“ „*Pane Fauré, nepotřebujeme nějaké další novoty; repertoár Madeleine je poměrně dost bohatý, buďte s ním spokojen a ušetřete nás svých kompozic...!*“

První kompletní verze bývá označována jako verze 1893 podle roku jejího dokončení. Přibyly dvě části do konečných sedmi: *Offertorium a Libera me*, kde byl nově obsazen sólový baryton. Rozrostla se i orchestrace, zejména o dechové nástroje. Faurého nakladatel Hamelle však kompozici odmítl vydat kvůli její divné orchestraci (zejména

chybějícím houslím) a doporučil upravit dílo pro tehdy módní velký symfonický orchestr.

Takzvaná symfonická koncertní verze vznikla až v roce 1901. Autorem orchestrace však nebyl sám skladatel, ale pravděpodobně jeho žák Jean Roger-Ducass, který měl původně zpracovat pouze klavírní výtah. Tato verze byla vydána a její popularita se rychle rozšířila po Francii, okolních zemích a později i za Atlantický oceán. Varhanní verze vznikla až později pro potřeby provádění díla bez orchestru, zejména v menších prostorech a pro liturgické účely. Varhanní doprovod skladbě sluší a neubírá nic na její působivosti. Úpravu, kterou dnes uslyšíme zpracoval Ingo Bredenbach.

Po Faurého smrti nařídila francouzská vláda skladatelův státní pohřeb. Ten se konal 8. listopadu 1924 v kostele Madaleine a bylo při něm provedeno skladatelovo Requiem. Faurého pojetí mše za zemřelé se v mnohém vymykalo tehdejšímu zvyklostem. Vynechal dramatickou část *Dies irae* (použil pouze poslední verš *Pie Jesu*), spojil *Agnus Dei* a *Lux aeternam* v jeden celek, navíc zařadil část *In Paradisum*, která se zpívá při ukládání těla do hrobu.

Faurého Requiem je dílo nevšední hudební krásy s vůní Francie, plné touhy, hlubokého citu a jemně bolestných melodií. Přes mnohé dramatické plochy působí jako celek uklidňujícím a smířlivým dojmem plným naděje.

Srdečně Vás zveme na další koncerty nejen Svatojánského varhanního cyklu:

8. koncert Svatojánský varhanní cyklus

neděle 11. prosince 2022 v 18:00, kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce
Jana Koucká - soprán, Jan Verner - trubka, Linda Sítková - varhany

Koncert: Johann Sebastian Bach - Magnificat D dur (BWV 243)

středa 14. prosince 2022 v 19:30, Modlitebna Soukenická 15, Praha 1
Solisté, komorní sbor a orchestr Bach-Collegia Praha, Jiří Mátl - dirigent

Koncert: Jakub Jan Ryba - Česká mše vánoční "Hej, mistře..."

neděle 25. prosince 2022 v 16:00, kostel sv. Václava na Smíchově, Nám. 14. října, P5
Solisté, komorní sbor a orchestr Bach-Collegia Praha, Jiří Mátl - dirigent

Pořádá Bach-Collegium Praha, z.s. www.bachcollegium.cz info@bachcollegium.cz
Projekt je realizován s finanční podporou hl. m. Prahy a Městské části Praha 2.

SVATOJÁNSKÝ VARHANNÍ CYKLUS

KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA SKALCE, VYŠEHRADSKÁ, PRAHA 2

7. koncert

neděle 13. listopadu 2022 v 18:00

účinkují:

Jana Koucká - soprán, **Jan Morávek** - baryton

Linda Sítková - varhany

komorní sbor **Bach-Collegia Praha**

Jiří Mátl - dirigent